

PÅ SVENSKA

SJÄLVSTÄNDIGHET *och* DEMOKRATI

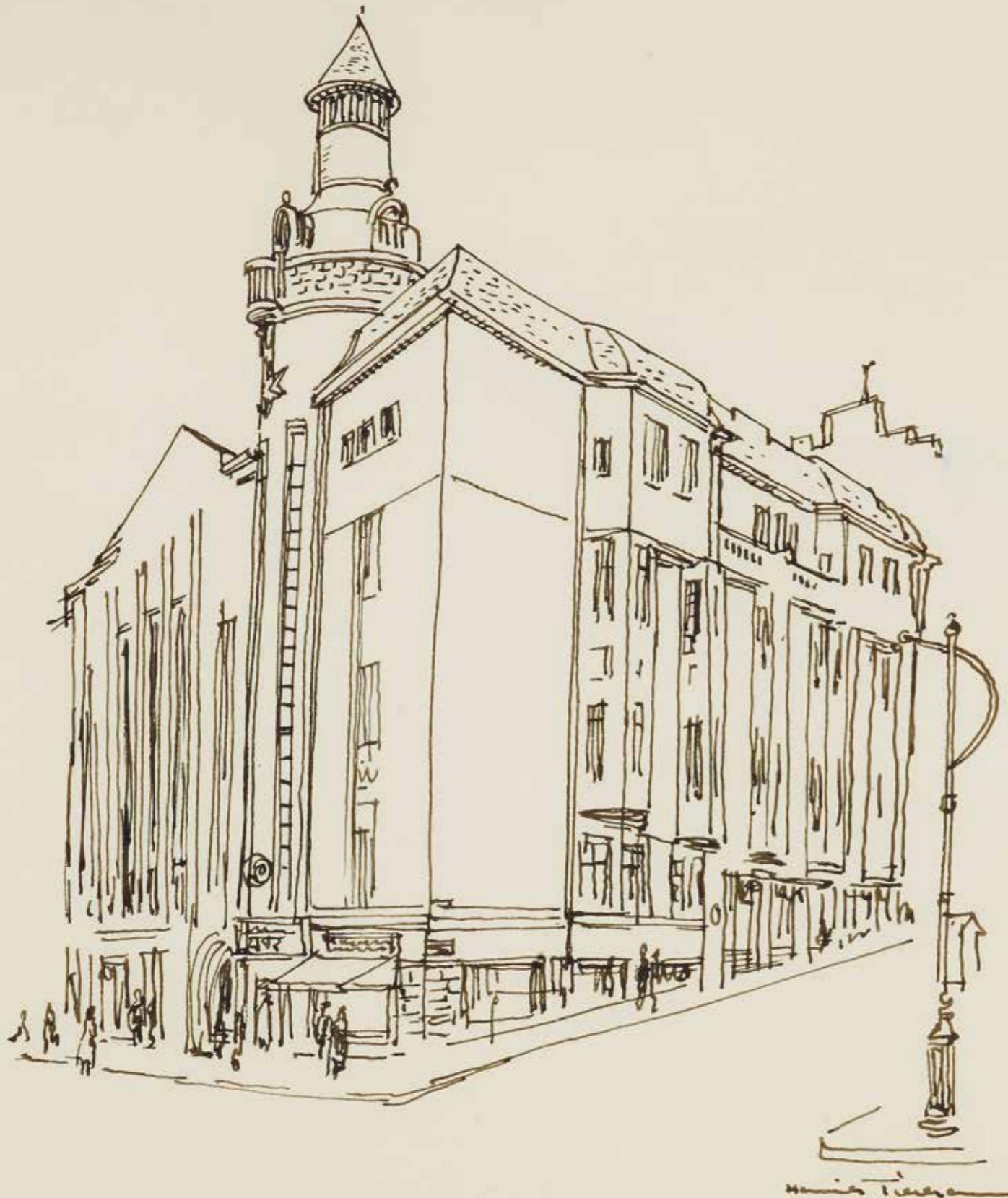
*Parlamentarikernas roll
i Finlands historia 1917–1920*

»När lantdagen avslutade
sitt plenum den 6 december 1917
höjde således ingen skålar
eller sjöng sånger för det fria Finland. »

Så är det ofta med vändpunkter i historien.

*Finland förklarades självständigt
i Heimolahuset den 6 december 1917.
Teckningen är av Henrik Tikkanen.*

Den 6 december 1917 uppfattas med goda skäl som en vändpunkt i Finlands historia och sedan 1919 har datumet firats som landets självständighetsdag. Den dagen godkände nämligen Finlands lantdag senatens självständighetsförklaring och gav den fullmakter att förverkliga beslutet.

Samtiden uppfattade visserligen inte beslutet som särdeles högtidligt eller avgörande. Större drivkrafter var i rörelse. Första världskriget hade pågått i över tre år och i Ryssland hade utvecklingen en knapp månad tidigare fått en ny vändning genom bolsjevikernas maktövertagning i Petrograd. De finländska lantdagsledamöterna förstod därför att en självständighetsförklaring som sådan inte räckte långt till. Ute i samhället ställdes medborgarna inför betydligt handgripligare utmaningar: tilltagande livsmedelsbrist och kriminalitet, vilda strejker och hätska utfall i pressen, som skärptes i takt med beväpningen av vita och röda civilgardern runt om i landet. Och snart skulle allting bli ännu värre.

Granskar man Finlands historia i ett längre perspektiv är det ändå uppenbart att åren 1917–1920 var ett av de mest dramatiska och svåraste men slutligen också mest framgångsrika skedena i nationens historia. Efter 600 år som en del av Sverige och 108 år som ett ryskt storfurstendöme beslöt landets folkvalda parlamentariker att ta steget ut i en nationell suveränitet mitt i kaoset. Och steget lyckades.

Tjugo månader senare fick Finland ett republikanskt statsskick med en parlamentarisk demokrati som trots flera inrikes- och utrikespolitiska kriser har fortlevt fram till våra dagar. En sådan konstitutionell kontinuitet har endast ett fåtal av medlemsstaterna i dagens Europeiska union. Och detta är värt att uppmärksamma också av det skäl att Finlands självständighet och politiska stabilitet har varit gynnsam även för dess grannländer. Men hur gick allting till och vilken roll spelade landets parlamentariker i detta drama?

Större drivkrafter

Den direkta orsaken till Finlands frigörelse från det ryska imperiet var bolsjevikernas oktoberrevolution. Men bakom dessa drastiska händelser låg en rad mera djupgående historiska processer som i samverkan ledde till första världskrigets utbrott och kaoset i Ryssland.

Stormakternas kamp om nya kolonier och marknadsandelar i den expanderande världsekonomin ökade i slutet av 1800-talet i takt med deras

industrialisering. Och när detta skedde parallellt med en accelererande upprustning och en mobilisering av massorna med nationalistiska sloganer och utfall mot andra stormakter urartade allting sensommaren 1914 i första världskriget.

Finland formades också av dessa drivkrafter. Landets ständslantdag hade sammanträtt sedan 1863 och genomdrivit många reformer, men mindre än 5 procent av dess medborgare hade

rösträtt i lantdagsvalen. När Finland på 1890-talet började industrialiseras på allvar ökade detta på kraven av en utvidgning av rösträtten, samtidigt som motsättningarna mellan storfurstendömet och det ryska kejsardömet skärptes på grund av förryskningsåtgärder.

Den första stora politiska omvälvningen skedde 1905-1906 efter motgångarna i rysk-japanska kriget. Hela det ryska imperiet skakades av demonstrationer och revolter. Kejsaren gick nu med på en radikal representationsreform i Finland och 1906 fick landets alla män och kvinnor över 24 år röst- och representationsrätt.

En ny offentlighet tog skepnad. Antalet röstberättigade tiofaldigades över en natt, tidningscensuren lättade och mobiliseringen av folkmassorna fick fart av de tätt arrangerade lantdagsvalen. Dessvärre ledde detta också till ett hätskare samhällsklimat. Inga betydande reformer kunde drivas igenom på grund av partimotsättningarna och kejsarens täta upplösningar av lantdagen.

Trots nya förryskningsåtgärder från och med 1908 var det ytterst få finländare som ens kunde föreställa sig en statlig suveränitet. Finlands anslutning till imperiet 1809 hade dikterats av Rysslands växande

oro över S:t Petersburgs säkerhet. Ryska trupper var därför fram till 1917 ständigt stationerade i landet och varje gång imperiet blev indraget i en stormaktskonflikt förstärktes dess styrkor ytterligare.

Så gick det även när första världskriget utbröt sensommaren 1914. Finland drabbades i början endast indirekt av kriget. Finländarna var befriade från värnplikt och fronten var länge på tryggt avstånd. Dessutom medförde kriget att det uppstod en slukande efterfrågan på finska produkter i Ryssland. Krigstillstånd och skärpt censur utlystes dock i hela imperiet och hösten 1914 kungjordes beslutet om ett nytt förryskningsprogram i Finland. Programmet hann visserligen inte verkställas förrän imperiet vårvintern 1917 drev in i ett revolutionärt kaos och maktvakuum.

Misstron mot de bångstyriga finländarna gjorde att den ryska regeringen efter krigsutbrottet vägrade att sammankalla den finska lantdagen, eftersom det fanns skäl att tro att den skulle protestera mot förryskningsprogrammet. Misstankarna fick också näring av att man fått information om jägarrörelsen, en illegal värvning av runt 2000 finländare till den tyska armén, som siktade på att återvända till hemlandet och med tyskt flankstöd leda ett befrielsekrig mot Ryssland.

Stormakternas strävanden under 1900-talets första årtionden inverkade även på händelserna i Finland. Rysslands förlust i det rysk-japanska kriget i början av 1900-talet ledde i Finland till lantdagsreformen år 1906. På sidan intill en rysk propagandabild från 1904.

Till höger en bild av ryska soldater på järvägsstationen i Riihimäki på 1910-talet. Före självständigheten förstärktes de ryska styrkornas närvaro i Finland varje gång Ryssland blev en part i en stormaktskonflikt.

Ryska revolutionen

När krigsläget hade stabiliserats arrangerades i juli 1916 lantdagsval i Finland som gav en sensationell valseger åt socialdemokraterna, vilka ensamma erövrade en majoritet (103 av 200) av lantdagsplatserna. Denna majoritet var emellertid inget värd så länge den ryska regeringen vägrade att sammankalla lantdagen och kejsarens vetorätt dessutom hade förhindrat alla reformförslag.

I väntan på att läget skulle förändras började parlamentarikerna vårvintern 1917 diskutera möjligheterna att utnyttja Rysslands svaghet för att stärka Finlands autonomi eller rent av förklara landet självständigt. Samtliga lantdagspartier var öppna för båda alternativen. I väntan på att kejsarmaktens grepp skulle försvagas förberedde partierna ett gemensamt förslag, som gick ut på att Finlands autonoma status inom imperiet skulle både förbättras och förtydligas.

Samtidigt började allt fler lantdagsmän bedöma självständigheten som ett reellt alternativ. Fram till dess hade tanken på en nationell suveränitet varit ledstjärnan endast för en klick borgerliga och

socialistiska aktivister, som höll kontakter med ryska revolutionärer i sin underjordiska verksamhet mot kejsardömet. Samma politiskt brokiga krets stod bakom jägarrörelsen, vilket innebar att det trots allt fanns en tämligen bred beredskap för en väpnad frigörelse.

Sedan skedde det som många hade hoppats på. I början av mars 1917 utbröt en revolution i imperiets huvudstad som fått det mera ryskklingande namnet Petrograd. Kejsaren abdikerade och den ryska duman utsåg en provisorisk regering som slopade ett antal av kejsarväldets restriktioner även i Finland, vilket självfallet välkomnades. Förutom att förryskningsprogrammet slopades kunde lantdagen sammankallas och under ledning av den nye generalguvernören Stahovitj bildades en senat med 6 socialdemokratiska och 6 borgerliga senatorer. Socialdemokraten Oskari Tokoi utsågs till viceordförande, vilket innebar att socialdemokraterna hade majoriteten de gånger Stahovitj inte ledde ordet.

Överallt i det sönderfallande imperiet skallade det ryska slagordet "Svaboda" – det vill säga frihet. Även i Finland firades händelsen i euforiska tecken, men snart visade det sig att den otyglade friheten lätt urartade i kaos och oroligheter. De revolterande ryska soldaterna dräpte tiotals av sina egna officerare. Samtidigt ledde livsmedelsbristen till plundringar och strejker.

Lantdagen insåg att något måste göras för att återställa ordningen och började diskutera möjligheterna till en fullständig frigörelse från Ryssland. I april 1917 höll senatens viceordförande, socialdemokraten Oskari Tokoi ett uppmärksammat tal i vilket han slog fast att grunden för finska folkets självständighet nu var lagd och uppmanade alla att

stödja dess förverkligande. Han prisade också öppet jägarrörelsen för dess övergripande målsättning, en frigörelse av Finland från Ryssland med tysk hjälp. Till saken hörde nämligen att en tredjedel av jägarrörelsens mannar hade rekryterats från arbetarklassen, som redan länge hade förhållit sig kritiskt till den kejsarliga regimen.

Försommaren 1917 enades en krets socialdemokrater och jägarrörelsens ledning om att man skulle skapa en inhemsk milis för att återställa ordningen. Därtill enades de om att försöka driva igenom en maktlag, som överförde all makt som gällde Finlands inre angelägenheter till lantdagen: stadfästandet av lagar, lantdagens sammankallande och upplösande, senatens utnämmande.

Valförrättning i 1916 års landtagsval på Hanho folkskola i Ruovesi. Läraren Sulo Salmijärvi sitter vid bordet. Hans hustru postfröken Maija Salmijärvi står till vänster om griffeltavlan. Snickaren Matti Ahonen står framför tavlan.

Vi kräver!

Att kompromisser skulle bli allt svårare att uppnå framgick av ett "Vi kräver"-program som socialdemokraterna genast lade fram i lantdagen. Kravlistan inbegrep en omedelbar implementering av maktlagen och en rad andra samhällsreformer, som i praktiken hade inneburit en övergång till ett socialistiskt samhälle. Vid sidan av att staten skulle beslagta alla livsmedelslager krävdes en omedelbar upplösning och avväpning av de borgerliga ordningsgarderna. Kraven uppfattades som orimliga och illavarslande på borgerligt håll.

Natten mot den 7 november 1917 fick "Vi kräver"-programmet en helt ny aktualitet på grund av bolsjevikernas maktövertagning i Petrograd. Inte minst som ett av deras starka stödfästen var flottans revolutionära råd i Helsingfors, som tillsammans med Lenin energiskt uppmanade de finländska socialdemokraterna att gripa makten och därför försåg deras rödgardister med vapen. Två dagar senare bildade ledare för den finska arbetarrörelsen efter bolsjevistisk förebild ett revolutionärt centralråd. Trots starka krav på en maktkupp valde rådet att genomdriva "Vi kräver"-programmet med stöd av en generalstrejk.

Strejken verkställdes den 13–19 november, det vill säga samtidigt som bolsjevikerna befäste sin makt i Petrograd. Detta bidrog starkt till att socialdemokraternas förnyade förslag om en maktlag den 15 november godkändes av lantdagen med betryggande majoritet (127-68).

När Lenin gripit makten blev även en allt större andel av borgarna i Finland övertygade om att alla band till Ryssland måste brytas för att återställa ordningen. Inte minst som de inhemska strejkarnas jakt efter livsmedel och vapen i samma tider urartade i väpnade intermezzon på olika håll av landet som skördade över 30 liv.

Maktlagens godkännande var i praktiken en självständighetsförklaring. Lantdagen tog tills vidare över den makt som "enligt gällande stadganden tillkommit kejsaren och storfursten". Dessutom ströks alla de förbehåll gällande landets utrikespolitik och försvar som hade ingått i det äldre lagförslaget. Direkt därpå genomdrevs med dessa nya fullmakter med bred majoritet en demokratisk

kommunallag och lagen om åtta timmars arbetsdag.

Detta medförde dock inte en blocköverskridande förlikning. Revolutionsivrarna fick nämligen nu ett allt större inflytande inom arbetarrörelsen och uppvisades till handling av bolsjevikregeringen i Petrograd och de ryska soldater i Finland, som tillsammans med inhemska huliganer fortsatte sina plundringståg på olika håll av landet.

De övriga partierna skyndade sig därför att bilda en borgerlig senat, det vill säga regering, som med laglighetskämpen Pehr Evind Svinhufvud som ordförande gick in för att förklara Finland självständigt i explicita termer och förverkliga suveräniteten i praktiken. På agendan stod också återställandet av ordningen, vilket intensifierade beväpningen av de vita garderna och planerna på att kalla till hjälp tyska armén, som i oktober 1917 hade nått Estland.

Till saken hörde att Svinhufvuds senat hade aktivt uppmanats att förklara Finland självständigt av den tyska regeringen. Tyskland ingick i samma tider en vapenvila med bolsjevikregimen och hade siktet inställt på att i de förestående tysk-ryska fredsförhandlingar kräva att Ryssland skulle dra bort sina trupper från Finland med hänvisning till att landet hade förklarat sig självständigt.

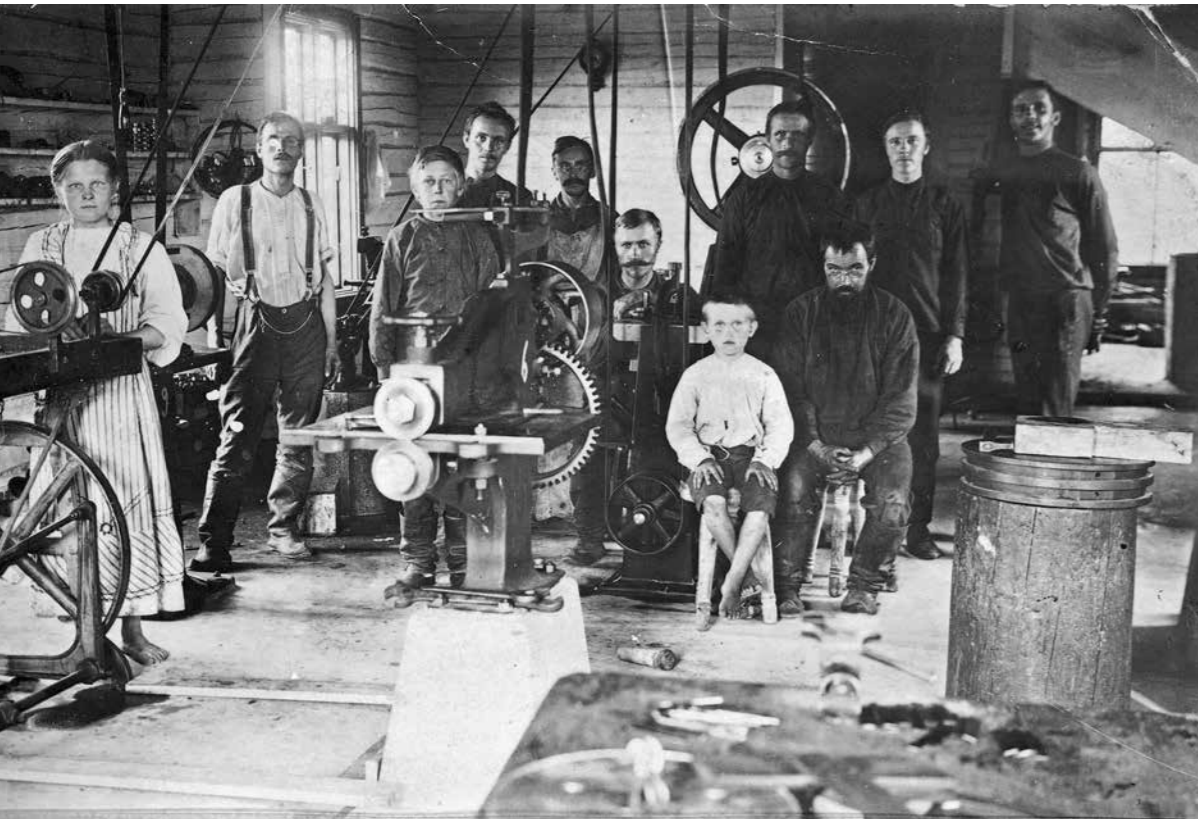

En demonstrationsflagga som krävde 8 timmars arbetsdag.

Vardag på 1910-talet

Trots att 1910-talet i såväl Finland som övriga världen var en tid full av dramatik och konflikter, var även hårt arbete och vardagligt lugn en del av verkligheten. Finland var före självständigheten ett agrarsamhälle.

Självständighetsförklaringen

Den 4 december läste Svinhufvud upp senatens självständighetsförklaring i lantdagen, i vilken man med hänvisning till ett samtidigt framlagt förslag till en regeringsform definierade Finland som en oberoende republik. Senaten lovade vända sig till övriga makter för att få självständigheten ”mellanfolkligt erkänd” och nämnde att ett starkt

Självständighetsbeslutet fattades i Heimolahuset, i vilket riksdagen sammanträdde under åren 1911-1931. Teckningen är av Henrik Tikkanen.

stöd för den redan erhållits från Ryssland, det vill säga av bolsjevikregeringen.

Följande dag fick självständighetsförklaringen offentlighet. Ingen lantdagsgrupp protesterade mot den som sådan, eftersom den i praktiken var ett förtydligande av den redan godkända maktlagen. Men socialdemokraterna och många borgerliga parlamentariker var missnöjda över att förklaringen hade klubbats av utan lantdagens godkännande, vilket stred mot den nyligen godkända maktlagen. Beslut kunde enligt den fattas enbart utifrån lantdagsmotioner. De borgerliga partierna enades därför om att senatens förklaring skulle behandlas på nytt som en lantdagsmotion. Förfarandet rekommenderades också av utländska konsulter i Finland, eftersom detta gav förklaringen mera politisk pondus.

Torsdagen den 6 december 1917 framlade de borgerliga partigrupperna en motion med agrarförbundets ideolog Santeri Alkio som förste undertecknare, i vilken senaten gavs fullmakter att verkställa sina planer. Socialdemokraternas motförslag gick ut på att självständigheten först skulle förhandlas fram i samråd Rysslands regering, därefter godkännas av ländernas parlament och slutligen verkställas av lantdagens utskott och plenum. Alkios förslag vann med rösterna 100-88.

Socialdemokraternas förhållningsförsök bottnade i den korrekta misstanken att en alltför snabb frikoppling från Ryssland skulle försvåra en övergång till ett socialistiskt Finland. Så länge ryska trupper fanns kvar i landet kunde de borgerliga krafterna inte

inkalla tysk hjälp för att kväsa arbetarrörelsen och dess socialistiska målsättningar. Socialdemokraternas slutmål var alltså en nationell suveränitet, men de ansåg det vara klokast att sköta saken i samförstånd med Ryssland och eventuellt först efter världskrigets slut.

Även om lantdagens beslut i första hand var en precision av den i november genomdrivna maktlagen blev det uttryckligen den 6 december som man två år senare började fira som Finlands självständighetsdag. Skälet därtill var att lantdagen då också gav sitt

stöd åt senatens planer att utarbeta uttryckligen ett republikanskt statsskick. Hade landet istället fått en socialistisk eller monarkistisk konstitution skulle utan tvekan ett annat datum blivit nationell högtidsdag.

När lantdagen avslutade sitt plenum den 6 december 1917 höjde således ingen skålar eller sjöng sånger för det fria Finland. Så är det ofta med vändpunkter i historien. De börjar uppfattas som stora och betydelsefulla först i efterhand när man vet vad de ledde till.

P. E. Svinhufvuds första regering kallas även för självständighetssenaten. Bakom Svinhufvud hänger Alexander I:s porträtt. Sedermera har man på föredragningsalens väggar hängt porträtt på Finlands presidenter.

Krig och monarki

Under följande två månader urartade den politiska konflikten i Finland steg för steg till ett blodigt krig mellan de två lägrens civilgarder, vars agerande i hög grad styrdes av regeringarna i Berlin och Petrograd. Konflikten dämpades ingalunda av att bolsjevikregeringen några minuter före midnatt den 31 december 1917 erkände Finlands självständighet, även om erkännandet medförde att även andra för Finland viktiga länder deklarerat detsamma.

Lenins avsikt var ingalunda att skapa ett självständigt Finland som parlamentarisk demokrati. Syftet var att övertyga de finländska socialdemokraterna om att bolsjevikerna höll sitt löfte om minoritetsfolkens rätt till nationell suveränitet. När så hade skett skulle de äntligen axla sitt ansvar för världsrevolutionen och genom sin maktövertagning förhindra tyskarnas strävanden att utnyttja den finska frågan i de rysk-tyska fredsförhandlingarna.

Lantdagen hade inga reella möjligheter att påverka detta stormaktspolitiska spel. I mitten av januari 1918 gav den borgerliga regeringen den från rysk tjänst återvändande generallöjtnanten Gustaf Mannerheim till uppdrag att omvandla de borgerliga skyddskårerna till statens ordningsmakt.

Detta intensifierade ytterligare beväpningen av bägge lägrens civilgarder och ledde till att

Konflikten som i början av 1918 delade Finlands folk i två läger orsakade stor förödelse och lidelse.

Stora delar av stadsdelen Kyttälä i Tammerfors förstördes.

parterna beskyllde varandra för att driva landet in i ett inbördeskrig. Några dagar senare drabbade arbetargarderna och skyddskårister samman i Viborg. Och efter intensiva yrkanden från bolsjevikregeringens sida beslöt socialdemokraterna att gripa makten i Helsingfors natten mot den 28 januari. Samma natt avväpnade skyddskåristerna på Mannerheims order ryska trupper i Österbotten. Några veckor senare förstärktes den vita armén av de från Tyskland hemvändande jägarna.

Efter tre månaders blodiga strider utgick den vita sidan som segrare. Slutresultatet avgjordes i hög grad

av tyskarnas militära intervention i södra Finland som möjliggjordes av den tysk-ryska freden i Brest-Litovsk mars 1918, i vilken bolsjevikerna förband sig att dra bort de ryska trupperna från Finland. De inhemska kontrahenterna var oftast benägna att uppfatta kriget som en intern eller snävt finsk-rysk konflikt, vilket har gjort att de flesta finländare än i dag kallar kriget för medborgarkrig, inbördeskrig eller frihetskrig. Men om man något lyfter på blicken är det lätt att inse att den väpnade konflikten i Finland i realiteten var en perifer utlöpare av första världskriget.

Ett konkret uttryck för detta var att Finland trots sin nyvunna suveränitet i maj 1918 bands både politiskt och ekonomiskt starkt till Tyskland, vars trupper stannade kvar i landet och såg till att en tysksinnad regering tillträdde. Nästan samtliga socialdemokratiska lantdagsmän blev i likhet med 80 000 rödgardister fångslade och ställde inför rätta på grund av sitt engagemang på den förlorade sidan.

Detta gav vind i seglen åt högerens under kriget väckta krav på att man skulle slopa planerna på ett republikanskt statsskick med en parlamentarisk demokrati och istället införa ett starkt kungavälde med en tysk furste som regent. Men då den kraftigt reducerade lantdagen i juli 1918 tog ställning till en proposition om en monarkistisk konstitution, visade det sig att man omöjligen kunde få en kvalificerad majoritet bakom förslaget. Regering tillgrep då den i Finland fortfarande i kraft varande 1772 års

regeringsform, som dikterade att parlamentet skulle välja ny regent om kungahuset slocknat. Genom detta knep erhöll regeringen i augusti med knapp majoritet fullmakter att förrätta kungaval. Den 9 oktober sammanträdde lantdagen för att förrätta valet och eftersom endast den tyska prinsen Friedrich Karl av Hessen var föreslagen utsågs han till landets nye regent.

Vid det laget hade dock tron på Tysklands seger börjat vittra sönder även bland de mest tysksinnade högerkrafterna i lantdagen. Efter den tyska kapitulationen i början av november tvingades regeringen snabbt sadla om. Den 12 december 1918 valde lantdagen den genom hela kriget uttalat västsinnade Mannerheim till riksföreståndare för att leda landet fram till dess att en ny regeringsform trädde i kraft.

När Finland blev självständigt användes lejonflaggan, som hissades i bland annat senatshusets, statsrådets, flaggstång den 6 december 1917. Flaggan fick inom ett par månader 1917-1918 nästan status av statsflagga. Flaggan var carmincinnati med gyllengult vapenlejon med silvervita attiraljer och rosor.

Våren 1918 behandlades flaggfrågan i riksdagen och på förslag av grundlagsutskottet godkändes den 27 maj 1918 ett förslag om en blåvit korsflagga. Lagen om flaggan kom två dagar senare. Smärre ändringar har gjorts i lagen efteråt men flaggan har förblivit densamma. Skissen till flaggan 1918 gjordes av konstnärerna Eero Snellman och Bruno Tuukkanen. (Källa: Inrikesministeriet)

Republikansk regeringsform

Finlands lagstiftande organ ställdes således inför utmaningen att vaska fram en ny konstitution samtidigt som det gällde att försöka lösa de utmaningar som den nyvunna självständigheten och krigshändelserna hade fört med sig. I jämförelse med kaoset hösten 1917 var läget dock avgjort bättre. Världskriget hade utmynnat i det som knapp någon kunnat förutspå – de ryska och tyska imperiernas samtida sönderfall – vilket gav Finland och de andra nyblivna staterna i Östeuropa en reell chans att befästa sin självständighet och stabilisera inrikespolitiken.

Vårvintern 1919 återknöt Finland diplomatiska förbindelser med västmakterna. Samma vår arrangerades lantdagsval, i vilka även socialdemokraterna deltog och erövrade 80 av 200 mandat, vilket på ett avgörande sätt underlättade strävandena att överbygga den djupa klyfta som uppstått mellan de politiska blocken under de två föregående åren. Att detta kunde ske mindre än ett år efter att parterna hade krigat mot varandra

visade kanske mer än något annat att tilltron till den representativa demokratin trots allt var grundmurad.

Majoriteten av socialdemokraterna tog nu tydligt avstånd från den revolutionära socialismen. Partiets radikalare falang bröt sig sedermera ut och bildade Finlands socialistiska arbetarparti, som stod i nära kontakt med de till Ryssland flydda forna revolutionsledarna. På borgerligt håll skedde en motsvarande omgruppering med anledning av den aktuella konstitutionsfrågan. Monarkistiskt sinnade gammal- och ungfinnar bildade Nationella samlingspartiet, medan deras republikanskt sinnade partikamrater istället grundade Finlands framstegsparti.

Socialdemokraternas, framstegspartiets och det likaså republikanskt sinnade agrarförbundets sammanlagda mandat i lantdagsvalet 1919 (148 av 200) visade entydigt att folket föredrog ett republikanskt statsskick. De monarkistiskt sinnade parlamentarikerna tvingades således retirera. Men de kunde trösta sig med att det lagförslag till ny

regeringsform som vaskades fram gav presidenten betydande maktbefogenheter, vilket var förenligt med deras krav på en stark regeringsmakt som motvikt till det folkvalda parlamentet. Efter diverse förhandlingar ställde en kvalificerad majoritet sig bakom en brådskande behandling av lagförslaget, som slutligen godkändes med bred marginal (165–22) den 21 juni 1919.

Den 17 juli stadfästes den nya regeringsformen av riksföreståndare Mannerheim, som ställde upp i det presidentval som förrättades redan en vecka senare. Den nya konstitutionen dikterade att presidenten skulle väljas av 300 folkvalda elektor. Socialdemokraterna och agrarerna insåg att detta

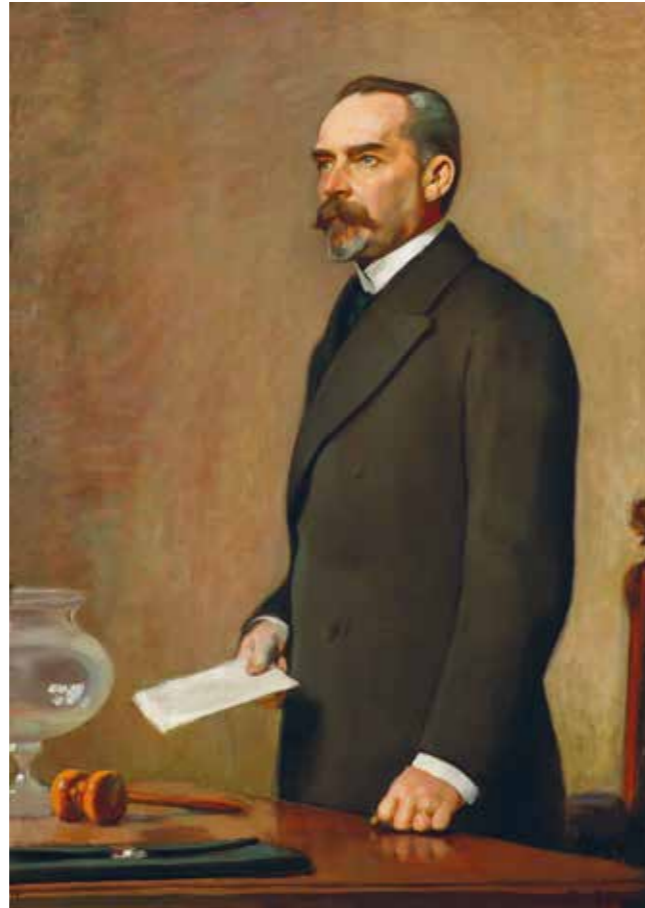
kunde gynna högerkandidaten Mannerheim och drev därför igenom att parlamentet, som i den nya regeringsformen hade omdöpts till riksdag, istället fick göra valet. Följden var att den svurne republikanen och rättslärde K.J. Ståhlberg valdes till republikens förste president redan i första omgången.

Manövern väckte onekligen irritation på högerhåll. Men den påskyndade samtidigt en samhällsförlikning mellan de politiska blocken och stabiliserade landets parlamentariska demokrati, vilket gjorde det möjligt att verkställa betydande samhällsreformer och sluta en fred med den bolsjevistiska Rådsrepubliken Ryssland i oktober 1920.

Kaarlo Juho Ståhlberg var lantdagens talman år 1914.

Efter självständigheten var han en central republikansk ledargestalt, som bl.a. 1918 motsatte sig tanken om att Finland skulle bli en monarki. Den 25 juli 1919 valde riksdagsledamöterna honom till Republiken Finlands förste president.

Porträttet som är målat av Eero Järnefelt tillhör riksdagens porträttsamling.

FÖRFATTNINGSSAMLING.

Innehåll:

Sid. 1. Regeringsform för Finland.

> 24. Lag angående bringande i verkställighet av Regeringsformen för Finland.

Regeringsform för Finland.

Given i Helsingfors, den 17 juli 1919.

Emedan det, sedan Finland blivit en oavhängig, suverän stat, funnits vara av nöden att utveckla och befästa dess konstitution genom nya grundlagsstadganden, vilka, jämte det de tillförsäkra statsmakten nödig fasthet, utvidga folkrepresentationens befogenheter samt trygga medborgarnes rätt och lagbundna frihet, fastställes härigenom, i enlighet med Lantdagens beslut, tillkommet i den ordning 60 § i Lantdagsordningen av den 20 juli 1906 föreskriver, efterföljande regeringsform för Finland.

I. Allmänna stadganden.

1 §.

Finland är en suverän republik, vars konstitution är fastställd genom denna regeringsform och övriga grundlagar.

2 §.

Statsmakten i Finland tillkommer folket, som företrädes av dess till riksdag församlade representation.

Den lagstiftande makten utövas av riksdagen i förening med republikens president.

Den högsta verkställande makten är uppdragen åt republikens president. Jämte honom skall för statens allmänna styrelse finnas ett statsråd, bestående av en statsminister och nödigt antal ministrar.

Självständighet och demokrati

Därmed var ingalunda republikens Finlands alla problem lösta. Under följande sekel skulle landets självständighet och parlamentariska demokrati flera gånger hamna i allvarliga kriser eller hotfulla situationer. Men ingen av dessa kriser var lika farlig och oberäknelig som de dramatiska, brutala och också tragiska skeden landet gick igenom under åren 1917–1918.

Vad var då den viktigaste kollektiva lärdomen av allt detta? Kanske den att en representativ demokrati och ansvarsfull samhällsdebatt är den bästa garantin för en nationell suveränitet. Denna insikt är skäl att hålla i minnet även på 2000-talet.

*Riksdagshuset stod färdigt 1931.
Riksdagshuset är en symbol för Finlands
självständighet och demokrati.*

Text

Henrik Meinander

Bilder

OMSLAG

Jaakko Vähämäki / Vastavalo

SIDA 2

Pentti Sormunen / Vastavalo

SIDOR 4, 16

Riksdagen

SIDOR 6, 7, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 17

Museiverket

SIDA 15

Nurmijärven museo

SIDA 19

Vapriikin kuva-arkisto

SIDA 22

Pertti Nisonen / Riksdagen

SIDA 24

Markku Ulander /Lehtikuva / Riksdagen

SIDA 27

Marc Goodwin / Riksdagen

Layout

Jaana Holmberg

RIKSDAGEN

12/2016